

RE-FORMATIO

JA ELLER NEJ?

7. årgang nr. 6

Oktober 1964

(Mt. 21, 28-44)

Vor tid er kendetegnet ved en utrolig sikkerhed, - i al fald når det drejer sig om forholdet til Kristus og det, han har at byde os gennem sin kirke.

Det gælder udadtil. Vort folk som helhed er havnet i en tilstand af sikkerhed og mæthed. I vid udstrækning er det gået efter 5. Mos. 32,15: "Da Jesjurun blev fed, blev han overmodig. Da forskød han Gud, sin Skaber, lod hånt om sin frelses klippe." Vi har fået det godt, fået gode huse at bo i, fået bil, fjernsyn, centralvarme, godt arbejde, oplysning og dannelse. Men samtidig er det gået sådan, at den store part af folket har sagt nej til Gud lige så sikkert og afgjort som de onde og utro vingårdsmænd, som ikke ville give vingårdens herre hans retmæssige frugter.

Men også indadtil - omend på en anden måde - toner sikkerheden frem. Det er jo den rummelige folkekirke, som er skildret i den første lignelse. Den kirke, hvor der er en skærende modsætning mellem det, man lover - og det, man gør. Den kirke, hvor man så sikkert siger ja, men mener nej.

Vi kan tænke på de mange, der bærer deres børn til den hellige dåb og på deres vegne siger ja til troens ord, men som bagefter åbenlyst viser, at de mente nej ved at oplære børnene i modstrid med kristentro og sæd.

Eller på de mange unge, som lader sig kirkeligt konfirmere. Da de stod på kirkegulvet, sagde de ja med munden, og mange tillige med hjertet, men den og de

følgende søndage viste, de mente nej.

Eller de mange brudepar, som i kirken for Guds ansigt lovede hinanden ubrydelig troskab indtil døden. Men efter kortere eller længere tid viste adskillige ved at lade sig skille, at de havde ment nej.

Eller de præster, som på deres ordinationsdag sagde ja, men som i deres præstegerning sagde nej ved i strid med løftet at forkynde menneskegerninger, ved at fornægte dele af troen, ved at leve et verdsliggjort liv til slet eksempel for deres hjord.

Eller de biskopper, som ved deres vielse aflagde løfte om at være rette tilsynsmænd, men som i praksis viste, de mente nej ved at undlade at lade kirkens røst lyde imod vranglære og fornægtelse, ved at varetage deres tjeneste efter partiinteresser, ved at undlade at være en støtte for Herrens tjenere.

Eller vort ja til Gud var ikke aflagt officielt hennene i kirken. Men det drejede sig om et ja til Gud, som vi stille sagde til ham derhjemme i andagtens eller meditationens stund. Men hvor ofte blev ikke vort ja til et nej i praksis?

Da skal vi vide, at det er en meget alvorlig sag så sikkert at love uden at holde. Da spørger Jesus os: "Hvorfor kalder I mig Herre Herre! når I ikke gør, hvad jeg siger?"

Men han lader os også forstå, at det kan blive anderledes med os. For vel kan vort ja i praksis blive til et nej. Men et nej kan også blive til et ja.

Sådan var der dengang mange, som sagde nej. Toldere og skøger hørte til dem. Når de gik forud for de tomme ja-sigere ind i Guds rige, skyldtes det, at de fortrød, så deres nej blev til et ja.

Det samme kan ske med os, både lægfolk, præster og bisper, når vi fortryder vor synd og trøster os i Jesu død, da kan vort nej smeltes om til et ja, så der bliver overensstemmelse mellem det, vi lover, og det, vi gør, sådan som det er Faderens vilje.

Povl Dahl,
Ålsø.

KOMMENTAR

(I) STRUKTURUDVALGETS STRUKTUR.

At kirkeministeren fandt på at nedsætte en kommission til at kulegrave folkekirkens problemer, var sådan set både fornuftigt og prisværdigt. Hele samfundet befinder sig i øjeblikket i en ombrydningsproces, der naturligvis ikke vil gå folkekirken forbi. Derfor måtte det med tvingende nødvendighed komme dertil, at man begyndte at tænke denne udvikling og dens følger igennem for folkekirkens vedkommende. For selve kommissionens nedsættelse bør kirkeministeren altså roses.

Men for dens sammensætning bør ministeren lastes. Det glæder os i den forbindelse, at såvel formanden for Kirkeligt Centrum som Kristeligt Dagblad, der begge kan siges sig fri for al højkirkelig mistanke, fordi de tydeligt har sagt fra, har mandet sig op til at tale Roma midt imod. Vi vil vove at gøre det samme.

For os er det ikke et spørgsmål om at få de hidtilværende kirkelige retninger repræsenterede, skønt det vel slet ikke ville være urimeligt, nu da hverken Indre Mission eller Kirkeligt Centrum snart længere er i besiddelse af nogen bispestol, at man på anden vis sørgede for, at deres røst, som dog også hører med til det folkekirkelige kor, lod sig høre just angående folkekirken.

Spørgsmålet er for os, at man med største frimodighed og øjensynligt ganske bevidst har søgt at holde folkekirkens højre fløj, der forsøger at gennemtænke alt det i kirkelige, ikke kun sociologiske, kategorier, ude. Dette må siges at være ikke blot en urimelighed, men en uanstændighed. Og det må meget håbes, at enten ministeren selv eller kommissionens formand søger at råde bod på dette misforhold.

Sagen er virkelig for stor til, at dette ikke skulle ske. Sagen drejer sig nemlig ikke kun om at indpasse folkekirken i et ombrudt samfund, men at forhindre, at folkekirken brydes ned som kirke. Det må være kommissionens opgave at bringe sådan orden i den folkekirkelige ramme, at kirkens billede kommer til at stå klart. Ramme og billede kan ikke skilles. Men billedet skal ikke gøres efter rammen, men lige omvendt rammen efter billedet.

Man troede så iøvrigt ellers, at nepotismen forlængst var afgået ved døden. I bogstavelig forstand er den det naturligvis også. Men i ændret skikkelse kan den altså godt trives som parti-, idé- eller vennene nepotisme. I hvilken skikkelse den nu end forpupper sig, altid bør vi sige fra over for den.

(II) TANKEVÆKKENDE PERSPEKTIV.

Sammen med en kirkelig publikation fik jeg tilsendt et fælles kirkeblad for nogle Ålborg-sogne. Det mig tilsendte havde som hoved BUDOLFI KIRKE - DERES KIRKE.

Det var ikke noget dårligt blad, og følgende interessante stod også at læse: "Søndag den 23. august havde vi den glæde at byde domsognets nye præst velkommen i blandt os. Det skete ved højmessens, som biskoppen indledte med at klargøre for menigheden, at vel havde pastor Larsen ikke modtaget folkekirkens ordination, men var ordineret efter et ritual, som sigtede mod samme mål".

Man spidser øren, når man læser dette, ikke af hensyn til pastor Henning Larsen, som vi kun kan ønske alt godt for deroppe, ej heller af nysgerrighed efter, hvilken hans ordination mon er, men for det kirkeretsliges skyld.

Vi må jo se i øjnene, at der inden længe ikke blandt vore biskopper vil findes nogen, der vægrer sig ved at ordinere kvinder til præster. Men sæt nu, at der var, som der vitterligt har været, mandlige teologer, der vægrede sig ved at modtage ordination fra en biskop, der har ordineret kvinder? Hvilken udvej ville der være for en sådan "stivnakke"?

Jeg kan ikke se andet, end at eksemplet fra Budolfi åbner en farbar udvej. Hvis dette princip knæsættes, vil det være kirkeretslig muligt og også ønskeligt, at der fandtes en viebiskop, der ikke meddelte kvinder ordination, og som modstandere af denne kirkelige uorden derfor frimodigt kunne gå til.

Det ville være ønskeligt, om en sådan viebiskop fik en officiel status, men nogen nødvendighed ville det ikke være, og vi skal sikkert heller ikke gøre os forhåbninger i den retning. Han ville kunne meddele en fuldgyldig ordination, også kirkeretsligt, for "vel havde pastor NN ikke modtaget folkekirkens ordination, men var ordineret efter et ritual, som sigtede mod det samme mål".

B. Riisgaard, Rimsø.

RETTELSE (MED KIRKEPOLITISK PERSPEKTIV).

I svaret til pastor Krog (s. 57, nr. 4, juni), som er blevet citeret næsten in extenso i Kr. Dgbl., var der ved et teknisk uheld indkommet følgende forvrøvlede passus: "og så naturligt nok af deres egen betydning helst vil "åndeliggøre" ...".

Dette er såre beklageligt, da det derved forvanskede afsnit netop skulle tjene til, at vi klarere skulle gennemskue vor øjeblikkelige situation, nemlig de formentligt folkelige og grundtvigske frihedselskeres omhyggelige forberedelser til at kvæle liturgisk frihed og fornyelse.

I manuskriptet ser afsnittet således ud: "Derfor er den (sc. den fælles vesterlandske messe) blevet bekæmpet og reduceret af de teologiske retninger, der lader en vilkårligt udvalgt del af "regnum et corpus mysticum Christi" gøre det ud for hele fylden, og så naturligt nok af de skiftende magthavere, der skinsygt optaget af deres egen betydning helst vil "åndeliggøre", billiggøre og fortone messens manifestation af Kristi magt. Dertil kommer, at også de forstenede vakte miljøer er for snævre og ensidige til at have brug for et så fyldigt organ som messen".

For den, der altid er blevet pint af sættere, er det fjollende "føre nogen til præst" (s. 58) i stedet for "gøre nogen til præst" kun en bagatel.

C. B. Hansen,
Dråby.

"GLÆDEN DET EVIGE BUD"

(FOREDRAG VED KIRKEDAGENE I HADERSLEV AF POUL EXNER)

Selv om det netop er den kristne glæde, der er emne for dette stævne, og netop ikke den højkirkelige bevægelse, vil jeg alligevel tage mit udgangspunkt i en anmeldelse af bogen "Højkirkeprædikener", hvor bidragyderne i almindelighed blev beskyldt for at være anstrengte i deres glædesforkyndelse. Dengang følte jeg mig ikke særlig ramt af kritikken. Det gør jeg måske snarere nu,

hvor jeg fornemmer, at jeg i disse dage skal tage mig lidt mere sammen for at tale overbevisende om glæden. Men heroverfor vil jeg så spørge: Må glædesforkyndelsen ikke være anstrengt? Hvis den nu ikke kan være andet, skal man så tie stille? Er det uærligt at vil-
le forkynde glæde?

Der er en stor og tung tradition for at skulle hævde den kristne glæde. Dette ord er overhovedet et af de hyppigste i Bibelen. "Glædens salmetone" er overvældende både i Davids og danskernes salmer. Stillet over for denne tradition kan det være meget nærliggende at fortsætte overskriftens salmevers: "Hvi ånder jeg ikke den glæde ud, hver stund, jeg i verden må leve?"

Sagen er klar nok. Der, hvor vi mangler glæde, mangler vi erkendelse. Vi mangler ikke saglig, jordbunden livsnær analyse af vor moderne tid, dens mennesker og dens tankegange, eller kendskab til det sprog, vi helst skal tale i for at "kontakte" disse - om ikke sprudlende glade - så dog stort set veltilfredse moderne mennesker. Langt mindre mangler vi selverkendelse - af vore mange synder - af vor modstand mod evangeliet - eller af vore nærmestes og kæres manglende lyst eller evne til at arte sig vel og blive gode kristne - men: vi mangler erkendelse af Gud. "Vor glædes Gud". I stedet for at erkende Ham, sådan som Han har åbenbaret sig for os, har vi igen skabt os en Gud i vort eget billede: En træt, bekymret, skarpt registrerende Gud med smag, en som øjeblikkelig registrerer alle menneskets naragtigheder, og som vrænger ad os, indtil vi tror, han klarligt har fundet sit eget billede i en intelligent, politisk venstreorienteret kultur-eliteeksistentialist med lyriske anlæg. Vi har tillagt Gud stress og utilfredsstillede længsler efter noget bedre - som en engelsk præst udtrykte det: "Mennesker tror, at Gud er religiøs, men det er Han ikke. Gud er menneskelig". Vi mangler erkendelse af, at Gud er glad. Vor vej til glæde og vor egentlige årsag til glæde er, at vi får lov til at dele Guds glæde med Ham. "Vel du gode og tro tjener, du var tro over lidet, jeg vil sætte dig over meget. Gå ind til din Herres glæde".

Hvorfra ved vi, at Gud er glad? Vi ved det i samme grad, som vi anerkender glæden som en god og berettiget og attråværdig tilstand. For den er kun berettiget,

hvis den kan deles med Gud. Og vi ved det altså også fra vor tradition i salmer og i den hellige skrift. Det må være en glad Gud, der skaber flodheste, pingviner, giraffer og flamingoer. Det må også være en glad Gud, der skaber sig mennesker med en medfødt evne til at være glade og til at glæde sig med Gud over Hans skaberværk. Det er glæde, der forkyndes og bevidnes ved de store kristologiske begivenheder. Især synes jeg, der går en overvældende strøm af glæde gennem vor forestilling om Kristi himmelfart (som nok mere bør opfattes af os som Kristi hjemkomst). En større glæde kan vi næppe forestille os end den, der må have været mellem Fader og Søn, da Sønnen vender velbeholdent hjem "med ar af lagte sår", efter at nådens store værk er fuldendt. Kristens glæde må være dette, at det forundes os at dele denne store glæde mellem Fader og Søn. Vor mangel på glæde må stamme fra, at vi ikke får placeret dette Fader-Søn forhold i centrum af vor tilværelse og derved lettere stirrer os blinde "på vort eget nat og dag". Hvis kristen glæde kan virke anstrengt, må den gøre det. Det er bedre og sandere, at den er der som anstrengt glæde, end at den udebliver. For anstrengelsen kan være udtryk for en saglig kamp mellem den rette erkendelse af Guds glæde og vor falske tilværelse, hvor analytisk rigtig den end præsenteres for os.

Faren for, at vi skal blive for himmelvendte, er ikke stor. Det ligger ikke legende let for os at være det, og vore omgivelser i verden og i folkekirken frister os ikke til det. Men den dyd, man gerne vil gøre af vor jordbundenhed, kan derimod godt føre os på vildspor. Det er ikke os, der ved egen kraft skal sørge for at blive jordbundne. Det har Gud selv sørget for, at Han blev, for at vi skulle blive himmelvendte ved vor Herre. Han, som kender jordelivet til bunds, viser os netop, at Gud er menneskelig, at Guds glæde er det, og at den er af nøjagtig samme væsen som den menneskelige glæde, vi glimtvis og uimodståelig kender i så mange andre sammenhænge. Det er ikke virkelighedsflugt og verdensflugt at synge med på glædens salmetone, heller ikke, når hjertet sidder mest beklemt, simpelt hen fordi der er mere holdpunkt i glæden. Faderens og Sønnens glæde i Helligåndens enhed er en større virkelighed end det, der påfører os vort hjertes beklethed.

Glæden næres af fællesskabet om den. Og det er alli-

gevel det mærkelige: Når vi i messens fællesskab erken-
der denne glæde, som går gennem hele Guds væsen og vir-
ken lige fra hans skabelse af verden - over hans frel-
sesværk gennem Sønnen og frem mod fuldendelsen ved det
store, evige festmåltid i herligheden, så e r denne
glæde simpelthen så overbevisende sand og virkelig, at
- lige meget hvad der end måtte vente os udenfor - så
ved vi, at dette øjeblik i Guds forgård aldrig skal ta-
ges fra os og aldrig skal vise sig at være et bedrag,
medens netop det derudenfor enten viser sig at være et
bedrag eller i det mindste et intermezzo.

Vi kan altså i Jesu navn vove den påstand, at når vi
er glade, er vi det altid med rette, og når vi ikke er
det, er det højst sandsynligt med urette. Denne påstand
kalder os til bod og omvendelse, fordi vi ikke har gi-
vet klart nok udtryk for denne saglige glæde. Og ved
som syndere gennem bod at omvende os, vender vi tilba-
ge til glæden og giver Himlen den glæde, som altid er
uendelig større end glæden over 99 retfærdige.

Midt i Guds alvidenhed om alle menneskehedens bedær-
veligheder må vi fastholde, at Han er jublende glad.
Jeg tror ganske vist, at Gud mener nogenlunde det samme
om atombomber og Goldwater og Sydafrika, som fornufti-
ge og rimelige og ansvarlige mennesker mener, men vi må
have lov til at forestille os, at det ikke virker så
distraherende på Hans glæde, som det gør hos os. Alt,
hvad vi må døje af skuffelser og uventede, påtværsgåen-
de irritamenter, er altså sammen kommet af, at vi selv el-
ler andre har fornægtet vor glædes Gud. Vi har i bekym-
ring villet prøve på at holde sammen på denne verden,
og i dette forsøg har vi holdt så krampagtigt, at vi
har knust den, eller så nervøst og fummelfingret, at
den er gledet ud af hænderne på os. Gud kender ikke til
nogen håbløs menneskeslægt, som han er træt af at kaste
perler for. Hans ærgrelser over vor ringeagt for hans
vidunderlige verden er sikkert minimal i forhold til
hans egen glæde over den.

Jamen lidelserne! Dette hav af lidelser, som gennem-
leves og er blevet gennemlevet ned gennem tiderne. Er
Han da ligeglad med dem? Gud er aldrig ligeglad. Men
når Hans egen Søn er kommet vel gennem alle lidelser,
har dette været den største glæde mellem Fader og Søn,
at d e t kunne ske. Netop Guds glæde og hans vilje
til at være glad må have drevet Ham og Sønnen til det-

te. Og netop Sønnens glæde over at være eet med Faderen
i glæde og kærlighed førte Sønnen gennem alle hans træng-
sler. Vel bad Han i Getsemane om at blive fri, om det
var muligt, men denne muligheds grænse var netop den u-
brudte eenhed med Faderen. Derfor må vi have lov til at
tro, at også i Getsemane og på Golgatha var den inder-
ste glæde større end smerten, og kun derved kunne der
sejres, og kun derved var der noget ved at sejre. Dette
skal da også efter sigende være den højeste form for
kristen glæde: at vi får lov til at se og forstå vore
egne lidelser som en delagtighed i Kristi lidelser.

Glæde og gudsfællesskab e r altså en og samme ting.
"Glæd jer i Herren altid. Atter siger jeg: glæd jer.
Jeres milde sind vorde kendt blandt menneskene. Herren
er nær!"

NOGLE BEMÆRKNINGER TIL

PRØVERITUALBOGEN

En grundig gennemgang af Forslag til ritualbog af 1963
overlader jeg til andre og kyndigere, men jeg vil meget
gerne her fremsætte nogle dogmatiske bemærkninger.

Højmessens har alternativ ordning. En kort tiltale el-
ler en udvidet liturgi efter gammelt og fælleskirkeligt
mønster. Bortset fra enkelte uheldige udtryk og mang-
lende øre for den rene liturgiske tone ser det ved før-
ste betragtning helt pænt ud. Men er vi opmærksomme,
opdager vi en lille ting, som har en helt afgørende be-
tydning.

Side 36 står der efter Fadervor: Indstiftelse. Menig-
heden rejser sig. Og så følger nadverens indstiftelses-
ord. Man bemærke, at der står indstiftelse og ikke ind-
stiftelsesord. Indstiftelse af hvad? Naturligvis af nad-
veren. I avisernes radioprogram har der i den sidste
tid ligefrem stået: Nadverens indstiftelse.

Men hvad er det for en teologi? Nadveren er indstif-
tet een gang for alle af Kristus, og denne indstiftel-
se skal ikke gentages af nogen præst. Hvad skal præsten
så gøre på dette sted efter evangelisk-luthersk forstå-

else? Han skal indvie brød og vin. Nadverens indvielse eller konsekration skal her finde sted. Men kender man noget til tidens teologiske debat, ved man, at det netop er konsekrationen, man vil til livs i lavkirkelige kredse.

I Kirkeritualet af 1685 står efter indstiftelsesordene: "Imidlertid v e l s i g n e l s e n således sker". Altså ikke bare en recitation af indstiftelsesordene, men disse udvirker en velsignelse af brød og vin.

"I kiøbstæderne og hvor der ere flere præster end een, bør den ene uddeler brødet og den anden kalcken, dog kommer den anden ikke op til alteret, førend k o n s e k r a t i o n e n er sket og uddelelsen skal begynde". Her anvendes det latinske ord konsekration.

"Præsten skal flittelig lægge vind på, at han veed tallet på dem, som skal berettes, så at han ikke nødes til at igentage de foreskrevne v e l s i g n e l s e n s ord, thi hverken brødet eller vinen bør at uddeles, førend de ved ordet ere h e l l i g e d e".

Her kommer det atter frem, at indstiftelsesordene virker velsignende og helligende på brød og vin.

I Kirkeordinansen af 1539 siges det i højmessens ritual to gange, at brød og vin indvies. Konkordiebogen taler flere steder om konsekration. Og de gamle lutherske dogmatikere lærer, at der skal tre ting til, for at der kan være ret nadver: Consecratio, distributio og sumptio. Indvielse, uddeling og modtagelse.

Hvis rituallet indføres i sin nuværende skikkelse, kan vore modstandere med dette i hånden forbyde os at konsekrere på evangelisk-luthersk vis ved at påpege, at der står indstiftelse. Der er her en dyb uoverensstemmelse. Forslaget indrømmer det også side 19: Hvis man stadig fulgte 1685 med glæde, var der ingen grund til nyordning. Men det er forladt på de fleste punkter.

Ja, desværre, og til fordel for noget, som står i stærk modsætning til evangelisk-luthersk kristendom. Men så er det heller ikke til at undres over, at gammeladagstroende ønsker sig fritaget for forslaget og ønsker at bevare den nuværende ordning, som alle sine mangler til trods har bevaret megen kirkelig og sakramental substans. Vi lader os ikke forlokke af fine liturgiske sager, når vi opdager, at vi kun får dem på bekostning af den kirkelige fylde.

Vi vil ikke sælge vor kirkelige førstefødselsret for

en ret liturgiske linser.

Th. Kühl,
Løjt.

F O R U D F O R T A L E N M Å V Å R E

TAVSHED

Også vi herhjemme vil mer og mer ikke bare behøve foredrag og diskussioner og samtaler, men også stilhedens tilflugtssteder for at få klaring for, hvad vi skal tro, mene og gøre. Og dér er det uforsvarligt af os, hvis vi ikke tager vor kristne arv op, hvis vi ikke bruger vore ærværdige - i det ydre så vel vedligeholdte - kirker, gør brug af den lægende stilhed og samling, der udgår fra dem - både i by og på land.

I en verden, der i hvert fald respekterer "facts", må der være mening i at berette om, at det for en menneskealder siden under en begrebernes trængselstid syd for vor grænse gik op for mange, at der er en indre disciplin, d e r b ø r l æ r e s, den: at tie stille, - at kunne tie stille sammen med andre; at lytte sammen - bedst i et sakralt rum - for så a t l y d e.

Man indbød - også den, der skriver dette - til lørdags-aften-andagter, "Wochenschlussfeier", det var i begyndelsen af 1930'erne, det var rundt om i hele Tyskland, det selvoplevede var i storbyen Hamborg. Man indbød bl.a. til "Wochenschlussfeier" i en ærværdig, helst ikke for stor kirke. Det var korte liturgiske andagter. - Når man kom (forpustet var man altid) -, brændte der lys, kun alterlysene, oppe ved alteret. Det var velgørende, at det ikke var så lyst dér, hvor man satte sig - nær ved indgangen. - Andre, der allerede sad dér, gjorde rummets stilhed dybere.

Det hele var så velgørende og egentlig så selvfølgelig, så det trak én derhen lørdag efter lørdag. - I stedet for at være til lørdagsselskab, i klub eller teater eller til koncert sad man her - og talte ikke. Og minutterne var lange - til at begynde med, og tankerne var sprælske.

Underligt - sammen med andre mennesker, man ikke kendte, at bruge tid til samling. Noget velgørende sagligt

kan ligge i dette i k k e at kende hinanden! Bare at vide om hinanden, at man er samtidige, man er "Zeitgenossen". Sammen at bruge tid til samling, ordløst at hjælpes ad -, "at løfte i flok" - meldte nogle af de sprælske tanker! - det havde der under helt andre sammenhænge før - vel alt i alt o f t e før været tale om. Siden hen blev det så naturligt, denne tien-stille. - Først en disciplin at opdrage sig selv til, siden den forløsende vederkvælgelse, der gi'r grobund for det dybe og skaber den store lydhørhed.

Og så vovede man fra den gejstliges side, - men det var slet intet vovestykke - det var selvfølgeligt, som når meningsfyldte traditioner pludselig i deres mening går op for én, - så vovede den gejstlige at komme fra alteret ned til os og meget samlet og stille at antyde for os, hvor vi med vor personlige tid (den, vi lige virkeligt var kommet til at tænke over) - hvor vi nu stod i kirkeåret. Hvilken uge - betegnet med et skriftsted, der også havde været midtpunkt i kirkens hverdagsgudstjenester ugen igennem - hvilken uge, vi nu gik fra, og hvilken ny vi med søndagen i morgen gik ind i. Den gejstlige vovede at bede os om at b e v æ g e os fra det mørke sted, hvor vi stille sad, op ad midtergangen til stolene, der var i halvkreds oppe ved alteret. Dette sammen med andre, jeg kender eller ikke kender, at få lov at bevæge sig op imod alteret - og siden bort derfra ud i de timelige opgavers verden, den fælles gang op igennem, - siden ned igennem kirken, en gang, der ikke bli'r i takt, men efterhånden - uden at man vil det - til en fælles skriden, det er en af de ordløse prædikener og en bekendelse, der går dybt.

For vor lille familieverden derhjemme betød det en tidlig kommen-til-ro, (imod al sædvane!) netop om lørdagen, men dermed var vi - dejligt for børnene! - ikke mere morgengnavne søndagsforældre. - Søndagsmorgenerne blev en virkelig fest for os alle, udtrykt både i påklædning, borddækning, udtrykt i at have beregnet rigelig tid til det alt sammen; - og også nå kirkegangen, forældre med hele børneskaren, der var glad for at være dér, hvor forældrene holdt af at være. At være med i kirken - syngende korsang - bandt siden på en særlig forpligtende måde; og binder os og alle vore - jo nu gamle "børn" - den dag i dag, når der er brug for os.

Sådanne korte hverdagsandagter, lørdag aften eller på

en hverdagsmorgen (fra kl. 7 til 7.15 henholdsvis 7.30, - altså før vi spredtes ud over storbyen) - m å t t e have liturgisk form for i sin korthed overhovedet at være noget (ikke-individualistisk præget) og for at kunne holde sammen på de forskellige livsaldre, vi var i, og overhovedet på os så forskellige og hver for sig stærkt udprægede moderne mennesker. Og her står vi, tror jeg, ved noget væsentligt: fordi en tid, der samtidig er maskinalder og individets tidsalder tit må overanstrenge os sjæleligt, trænger man - også inden for gudstjenesten til en anonym, saglig holdning. Den ordløse hjælp, man gi'r hinanden ved i fælles tavshed at fordybe stilheden, så hast og tankevirvar glattes ud, de i fællesskab udtalte bønner og sungne, korte lovsange og så igen: frem for alt den fælles gang op imod alteret, siden ned henimod tårnet og udgangen ind i hverdagen, det er former, hvor faktorerne: fællesskab og det at give sig tid skaber noget inde i én, noget i dybder, som en udlæggende, opbyggelig prædiken ikke når.

Al nutidens store trang til og talen om kristent økumenisk fællesskab er udtryk for noget af det samme, - for dette, at livet nu kalder os ud af det individualistisk overbetonede. Efter en opblomstring og bæren-frugt, - efter en "have-båret-frugt" i dette element kaldertidens pres os ind i nyt fællesskab. - Økumene e r o g k o m m e r , - - det gør godt, hvis vi ikke står den imod.

Sådanne kirkelige erfaringer - gjort i en synlig, man kan godt sige tilfældig kirkebygning i menneskeligt særlige trængselstider - er nok erfaringer, der kan gøres i ethvert kirkerum, også herhjemme. - Tilbage bliver at nævne, hvordan kirkeåret i dets gang og helligholdelse ad en sådan vej ligesom af sig selv trængte ind i vort hjem og i vor og børnenes hverdag. Og de kirkelige højtider fyldtes indefra påny og skabte sig rige udtryksformer og meningsfyldte traditioner. - Ud af fælles morgen- og aftensang voksede husets musikerglæde; ja, endogså et middagspust af stilhed trængtes der til, det gav en art meget kort og med forsigtighed valgt bordbøn påny en berettigelse.

Og når vi gerne ville finde danske ord til morgen- og aftensangene, blev det inden for den danske salmebogde mindre snakkesalige salmer, der med sandhed og overbevisning lod sig synge af os og vor opvoksende børneskare.

En vis saglighet og kraft må også fordres af melodierne. Syngende får vi - som altid i livet - dårlige vāner. Derfor er det absolut nōdvendigt at pudse rent pā melodierne ind imellem. Og vi skal vāre glade for dygtige kirkemusikeres bistand ved sādant og ikke vāre sā trāge i at overtage de former, blankpudsede gamle eller helt nye, de giver os. - At āndeligt liv blomstrer og trives bedst i lānestols-holdning er der vist egentlig ingen af os, der tror pā.

Yderst beklageligt er det jo for vor og vore bōrns kirkesang, at den nye salmebog igen tryktes u d e n noder. Sādant udelukker sā at sige igen en hel generation fra musikalsk korrekt salmesang. En mārkelig usaglighet herhjemme, hvor vi ellers holder formerne - indbefattet kirkens ydre - i en sā fin og saglig rigtig orden.

"Det dōde ords stōv klāber ved dig, tvāst din sjāl med tavshed" er et ord, der vel altid stod højt i kurs. Men understreges skal det stārkt, at den meditation, vi behōver, er ikke selvoptagethedens, ikke beskuelse af egen navle. At give sig tid, at give tingene tid er sā usentimentalt som det faktum, at kemiske reaktioner behōver et oplōsningsmiddel, stofferne til en vis grad bevāger sig rundt i, der behōves et oplōsningsmiddel, for at tingene reagerer med hinanden, for at processerne sker.

"Enhver ting til sin tid", - enhver ting behōver sin tid! Alle de gode råd irriterer ofte mere, end de hjālper ēn, hvor vi snart alle er ude for, at bāde kārlighed og glāde klemmes ihjel midt i en "stress-tid"! Men en meget nōgtern tale om, at tiden, det tilstrākkelige antal minutter, er det nōdvendige "oplōsningsmiddel", der overhovedet gōr processer = begivenheder sā vel som āndelig omdirigering inden i mig og en vākst m u l i g, det er ligesom noget, man har mere øre for. Erfaringer for, hvordan det hele brānder sammen for os, nār tiden ikke "slār til", er der jo i hvert fald nok af. - Vi gōr ulykker i stedet for at vāre med i tingenes og Guds skabelsesproces.

Over for en Fader vor k a n det - nār vi "ofrer" tid - virkeligt - nu og da - blive til et: "ske ikke min, men DIN vilje".

Margit Deckert,
Strib.

Efter en TV-udsendelse

Enhver, der har set eller hørt biskop Ejv. Berggrav, vil vide, at han var et mandfolk; men enhver, der lāser ham, vil ogsā erfare, at han var en kirkens mand. Efter den sōrgmodige bispeudsendelse fra Lōgumkloster, erindredes fōlgende fra Berggravs bog "Staten og Mennesket":

"Luther har pā ingen mātē skilt de to regimente, sā de skulle vāre to verdener uten forbindelse. De har hver sine opgaver, men oppdragsgiveren er felles, og māllet er bestemt av ham. Øvrigheten er under Guds lov. Kirken skal ikke vāre øvrighet, men den skal holde Guds lov opp for øvrigheten: "Gud har satt sine prester og predikanter og gitt dem det embete, at de skal lāre, formane, straffe og trōste - kort sagt drive Guds ord". De skal offentlig formane øvrigheten. Og det skal de ikke gōre bare om kirkens sag blir krenket eller skjennet. Jesus har gjort oss solidarisk med vār neste. "Alle som lider urett, er kirkens front". Det ville vāre forræderi mot Kristus om kirken tidde nār andres rett ble trampet pā, sā lenge bare dens egen frihet ikke var i fare.

Med "Guds ord" mener Luther ikke evangelium alene - som om det kunne skilles fra Guds lov. Å preke evangeliet betyr å preke bāde det glade budskap og den ubrytelige lov. Evangelium uten lov er ingen ting. ... Å preke evangelium i himmelsvevende almindelighet er å fornekte ordet som vil bli kjōd. Den som fortier Kristus r e f s e r e n , har ogsā fortidd Kristus f r e l s e r e n. Feige tjenere er de som her lister seg unna. "Det finnes nok av prester og biskopper som står i prekeembetet. Men de s t ā r ikke, de tjener ikke Gud trofast, de er late og unyttige tjenere, som ikke sier fra til fyrster og høye herrer, - de ligger og snorker i sitt embete".

Med Guds ord mente Luther heller ikke opplesning av teksten fra Bibelen. Han mente v e r b u m v o c a l e, tungens ord, det forkynte ord, det levende vitnesbyrd. Hele kirkens liv og eksistens er å vāre Guds ord. Den prest som taler ut fra Guds ord, taler Guds ord. Og Guds ord er alltid myntet pā det som lever i dag, loven sā vel som evangeliet.

Fordi det er Gud som står over de to regimenter, må den som forkynner, forkynne Guds ord for begge. ... Ordet skal lyne og lyse over denne øvrighet, så visst som Guds ord skal ramme alle samvittigheter, til opplysning, til dom og til frelse.

Å gå med på at evangeliet skal ha frihet i sin sirkel (den "oppbyggelige") er et tilbud fra staten som forutsetter at staten på sin side skal være fri for det nærgående i Guds ord. Denne verden ville da være overlatt dens makthavere.

Luther ser det slik at kirkens røst skal komme i embetets navn, ikke i personens. Embetet er et *ministerium verbi divini*, en forvaltning av Guds ord. Det er ikke en geistlig *person* som skal refse en øvrighets *person*. Det er Guds ene embete som skal tale til det annet Guds embete. Ikke hvermannskritik i evangeliets navn, men den innsatte øvrighet i det åndelige er det som skal tale. Hver på sitt område har denne øvrighet ikke bare rett, men plikt til å tale. Hvor Gud er, er det aldri bare rett, men alltid også plikt. ... Guds ord lar seg ikke skremme av gloser. Den ordets tjener som sier konger og regenter sannheten, "menger seg ikke i verdslig øvrighets saker, men tjener og er lydig mot den høyeste øvrighet". (o.a.a. p.227 f.)

v/B.R.

PERISKOP

T Y S K L A N D

Efter første verdenskrig opstod der flere kredse i Tyskland, der arbejdede for kirkelig fornyelse. Nogle af disse kredse var præget af et højkirkeligt syn. I *Berneuchen* (Mark Brandenburg) opstod der således en bevægelse til kirkefornyelse. Man fik dannet et broderskab og gjorde et fremstød for et ordnet bønsliv til personlig, privat brug. Til gudstjenestebrug formuleredes liturgiske bønner, idet man søgte at bruge et livsnært og sagligt sprog, der var kortfattet og veldisciplineret.

Til hjælp for kirkelig fornyelse udsendte kredsen adskillige skrifter og bøger, der har fået ret stor udbredelse.

En dybtgående liturgisk-sakramental fornyelse udgik fra en kreds i Braunschweig, "*B r ü d e r n S t. U l r i c i*". Bevægelsen udgik fra Sct. Ulrici-kirkens menighed. I denne kirke virkede pastor *Max Witte*, der døde i 1955. Det var ham, der satte bevægelsen i gang, så den bredte sig udadtil og blev mødt med begejstring eller forbitrelse i de forskellige kirkelige lejre. Det var en kendsgerning, at man her stod over for en vækkelse af særegen højkirkelig karakter og på bekendelsens grund.

Her skal kort gengives bevægelsens opståen og forløb efter et foredrag, som kirkens nuværende præst dr. theol. Hellmut Lieberg har holdt i Båstad i 1962 (trykt i *Kyrklig Förnyelse*, 1962 nr. 14 udgivet af H. Blennow):

Da pastor Witte tog fat på arbejdet efter sidste krig, måtte han så at sige begynde fra grunden af. Den gamle menighed var der ikke mere, og næsten al bebyggelse ved kirken var ødelagt. Selv kirken var bomberamt og kunne ikke bruges, dog var der et lille sakristikapel, der kunne anvendes. Præsten begyndte nu at genopbygge en menighed ved evangelisations-prædikener, og til dette havde han store evner. Selv privatskriftemålet kom i brug, og mange søgte at komme til kommunion.

Pastor Witte fornyede den lutherske messe (allerede omkring 1948 - længe før den nye "Agende" var færdig). Der holdtes omsider hele fem messer om ugen - to om søndagen, resten på hverdage og altid med prædiken. Altså betragtedes atter som det sted, hvor Herren var nærværende. Konsekration og kommunion blev liturgiens højdepunkter. Knæfaldet ved konsekrationen viste, at menigheden var kommet til tro på realpræsens. Snart kom de liturgiske klæder i brug (alba og stola, dog ikke messehagel). Gudstjenesten og alt liturgisk liv prægedes af, at messen var udgangspunktet, og messens fornyelse fremkaldte en fornyelse af bønslivet. De daglige tidebønner indførtes i kirken. Selv om natten skiftedes man med "bønnevagt" (Wachgebet).

Menigheden fik derved udviklet en ægte missionsaktivitet. Det kirkelige embede opfattedes påny som hyrdeembede som repræsenterende Kristus.

Denne holt liturgisk-sakramentale fornyelse i menig-

heden bevirkede også en konfessionel selvbesindelse hos menigheden ved den stærke forkyndelse om nåden (afgrænsning mod Rom) og ved betoningen af realpræsensen (afgrænsning mod reformerte m.m.), så den blev en bekendelsesmenighed.

Falsk lære forkastedes dels i prædiken, dels i cirkulærebrevet "Brüder", idet navnlig den sværmeriske sakramentslære fordømtes. Man var velvillig indstillet over for kirkens tradition og betonedes de gammelkirkelige bekendelser så vel som de reformatoriske. Man bekendte sig til den lutherske kirke som den sande katolske og benyttede atter ordet "katolsk" selv i trosbekendelsen under gudstjenesten. Man tog nu også messehagel i brug i 1962 og indførte samme år elevationen for at betone realpræsensen.

St. Ulricibrødrenes menighed har haft betydning for den liturgisk-sakramentale fornyelse i VELKD (Vereinigte ev.-lutherische Kirche Deutschlands), der udsendte den nye agende.

"Ægte liturgisk-sakramental fornyelse kommer ikke fra liturgividenskabsmænds skrivebord eller fra små liturgisværmende gruppers eksperimenteringer, men fra den levende menighed. Den er den eneste naturlige grocelle for en virkelig, liturgisk-sakramental vækkelse" (H. Lieberg).

Menigheden i St. Ulrici har påvirket mange præster og menigheder uden for Braunschweig. Kredsen har sat en bevægelse i gang, der har virket inspirerende ved konferencer vedrørende liturgi-problemer ikke mindst inden for VELKD. "Indstillingen til konsekrationen (og ligeledes til efterkonsekrationen) er det afgørende punkt, ved hvilket det viser sig, om man er luthersk og sand katolsk eller sværmerisk-kalvinistisk-protestantisk, om man har ægte sakramentstro eller ikke. Spørgsmålet om efterkonsekration er så at sige et testspørgsmål om indstillingen til sakramentet i det hele taget" (Lieberg).

De konkrete forslag til koncilet, der fremkommer fra evangelisk side i Tyskland, synes i dag for en stordel at komme fra højkirkelige grupper som Samlung, Mikaelbroderskabet eller Bund.

Ifølge sidstnævntes pressemeddelelser i bladet EDC (Einheit der Christen) skal man fra katolsk side have erfaret en tilsyneladende uovervindelig "immobilismus" fra visse ledende evangeliske kirkemænd. Bladet nævner

således præsens Bockmann, kirkepræsident Niemöller, landsbiskop Dietzfelbinger og dr. Pradervand, som er generalsekretær for de reformertes verdensforbund.

Disse skal have advaret ved offentlige møder mod enhver slags organisatorisk sammenslutning af evangeliske menigheder med romerkirken.

Denne kirke vil dog næppe tage skridt til evang.-katolske sammenslutninger, før der er sikkerhed for, at det er et almindeligt ønske hos lægfolket i sådanne menigheder.

Den "korporative tilslutning" til den romersk-katolske kirke, som står på Bunds program, er end ikke nået til officiel drøftelse i Rom.

En kendt sognepræst i Hamborg, Hauptpastor D. Harms, har ved et møde erklæret (ifølge EDC), at det er "spirituelt og teologisk" helt umuligt at forene og bevare evangeliske trosværdier og særopfattelser ved en evangelisk-katolsk union.

Denne ytring skal være fremkommet kort tid efter pastor Max Lackmanns foredrag på universitetet i Hamborg. Harms pegede på, at romerkirkens holdning til "blandede ægteskaber" og til visse tilfælde at bruge en "betinget gendåb" af konvertitter afslører, hvor stor afstanden er mellem den evangeliske og den romerske kirke. Lackmann skal have advaret Harms mod at bruge netop disse punkter til propaganda mod interkonfessionel forståelse mellem de nævnte kirker.

Efter sin tredje, meget omfattende økumeniske rejse til USA har Lackmann iøvrigt erklæret, at det er hans indtryk, at det interkonfessionelle klima nu er langt gunstigere i Amerika end tidligere. I USA vises der sine steder en aktivitet som aldrig før for at få "samtale" i gang mellem protestanter og katolikker.

Den evang.-luth. Missouri-Synode, som er en af de betydeligste af de lutherske sammenslutninger i USA, skal have afslået en tilslutning til Kirkernes Verdensråd. EDC meddeler, at det skyldes, at synoden misbilliger, at nogle kirker, der godkender ordination af kvinder til præster, er tilsluttet verdensrådet.

Synoden ønsker at bevare kontakten med romerkirken og beklager, at kvindeordination finder sted, da det mangler skriftbegrundelse og skaber yderlig vanskelighed for en evangelisk-katolsk forståelse.

S. Mejndor, Hyllested.

Læst:

D i a l o g e r . Lumens forlag, Charlottenlund.

Dette er navnet på en serie hefter, som gennem det katolske teologiske tidsskrift *Lumen* udgives af en gruppe folkekirkepræster og katolske præster til en billig penge. Første hefte kom nu i foråret og behandlede det eukaristiske offer ved R. Prenter og L. Klein.

I et forord gør professor Skydsgaard opmærksom på, at en virkelig dialog forudsætter åbenhed og fasthed på én gang. Uden åbenhed er den løgnagtig, uden fasthed er den som en bevægelse uden mål. Dialogen bæres af stræben efter sand erkendelse og kræver både tålmodighed og selvransagelse, ydmyghed og mod. Første hefte lever op til dette høje mål.

Professor Prenter fortolker som luthersk teolog det eukaristiske offer åbent, fast og modigt. Gennem eksegese af 1. Kor. 11 slår han fast, at det er umuligt at opretholde lutherdommens traditionelle eksegese, efter hvilken den ihukommende handling er et måltid som sådant. Ihukommelsen er i egentlig forstand det, som man "gør" til Jesu ihukommelse, det er altså offertoriet, frembærelsen af brød og kalk og taksigelsen, som ledsager den. Under taksigelsen frembærer man for Gud hans eget forløserværk i Jesus Kristus, korsfæstet og opstanden, for at han skal tage imod det og gøre et sakramente deraf. Det, som præsten ofrer, er brød og vin, der ved Helligåndens virken bliver henholdsvis Kristi legeme og blod til uddeling i sakramentet. Deter desuden taksigelsen, hvori Guds forløsergerning i Jesus Kristus ihukommes for ham. Skønt denne eksegese ikke er de lutherske reformatorers eksegese, er den ikke desto mindre overensstemmende med Luthers tanke i "De captivitate Babylonica": "Brødet og vinen bliver altså ofret i forvejen for at blive velsignet, og for at de må blive helliggjort ved ordet og bønner. Efter at det er velsignet og konsektreret, bliver det ikke mere ofret, men modtaget som Guds gave".

Dogmatisk uddrager Prenter heraf, at "genfremstillingen" af Kristi offer sker ved offertoriet, d.v.s. ved frembærelsen af brød og vin før deres konsekration, og ved taksigelsen, ved anamnesen, d.v.s. i konsekrationen.

Kristi legeme og blod bliver således nærværende offer ofret ikke for at blive rakt af os til Gud, men for at blive uddelt til os af Gud.

Fra romersk side er det abbeden af St. Matthias i Tri-er, Dom Laurentius Klein, der behandler det eukaristiske offer. Han slår fast, at der ikke findes nogen egentlig definition af offerbegrebet, og at iøvrigt messens offer er blevet isoleret fra de kristnes øvrige ofre. Af særlig interesse er hans understregning af det bibelske tidsbegreb, der kun lægger ringe vægt på et numerisk efter-hinanden. Tiden bestemmes ud fra Guds handling, ud fra hans indgriben, som har betydning for det forgangne, det nærværende og det tilkommende (som det ligger i hebr. perf.). Overalt, hvor det, Jesus gjorde i nadversalen og bød sin kirke at gøre, bliver gjort i hans navn og med hans myndighed, bliver derfor også den en gang for alle fuldbyrdede begivenhed på korset, Kristi offer, virkelig nærværende - på sakramental vis. Kristi sonoffer bliver nærværende samtidig med, at hans korsoffer bliver det. Men følgen er også, at messeoffe-ret ikke er en gentagelse af korsofferet.

Om forholdet Kristi offer og kirkens offer siger han velgørende klart: Når apostlene og deres efterfølgere fejrer nadveren, handler de således på Kristi udtrykkelige befaling. De handler "i Kristus", "med Ham" og "ved Ham". Deres virke er derfor ikke adskilt fra Kristi virke, og derfor er heller ikke kirkens offerhandling at forstå som en fra Kristi offerhandling adskilt handling. En ægte frelsesrealisme vil således forhindre, at man stiller kirken så meget i forgrunden, at Kristus kommer i skyggen, og samtidig forhindre, at Kristus fremhæves så meget, at hans værk, kirken, forbliver upåagtet. En sand katolsk og økumenisk formulering vil ikke vige tilbage for at lade både Kristus og kirken komme helt til deres ret. På baggrund heraf vil det da også være indlysende, at i messen som tilstedeværelsen af Kristi korsoffer finder alle øvrige kristne ofre deres fuldbyrdelse: lovprisningen, hengivelsen, bønner og den personlige askese.

I efteråret 1964 skulle i denne serie udkomme "Kirkebegrebet på det første Vatikankoncil" ved H. Roos og O. Lund Pallesen. Under forberedelse er endvidere "Kirkebegrebet på det andet Vatikankoncil og Apostelmødet i Jerusalem".

B. Riisgaard.

P. H. Jørgensen: I s r a e l s S a n g e ved Kristendommens Vugge. Israelsmissionen 1964.

Når vi bruger Tidebogen hjemme eller ved stævner, møder vi Benedictus, Magnificat og Nunc dimittis. Det er disse Israels Sange, som P. H. Jørgensen behandler i sin bog. Den er et dygtigt arbejde, der kaster et udmærket lys ind over disse gamle sange, der er blevet til i overgangen fra det gamle Israel til det nye Israel, hvor Kristus på én gang er opfyldelse og modsigelse, bro og sværd. Enhver, der tager sig tid til at fordybe sig i disse bibeltimer, vil gå beriget bort og siden synge Israels Sange med fordybet glæde.

Og når vi nu er ved tidebogens salmer, lad mig da benytte lejligheden til igen at gøre opmærksom på de hjælpemidler, der er forhanden. Først skal nævnes Sv. Aa. Nielsens ypperlige gennemgang af salmerne i Dansk Bibelværk. Her kan der tales om en guldgrube. For den tyskkyndige findes også Arthur Weisers "Die Psalmen" i "Alte Testament Deutsch", bd. 14/15; også det er et meget fint og givende arbejde. Og endelig skal jeg nævne den lille bog "Reflections on the Psalms" af C. S. Lewis, som Poul Exner anmeldte her i bladet for nogle år siden. Man fortryder ikke at gå i gang med den og siden vende tilbage til den. Den er virkelig gjort af en dyb og ypperlig ånd, og dertil livsnær som få.

B. Riisgaard.

Georg S. Geil: Fælles om hans liv og fred. 10 bibeltimer over tekster fra Johannesevangeliet. KFUM & K. Kr. 1,75.

S. K. Steen: Det kristne fællesskab. 10 bibeltimer med tekster fra 1. Korinterbrev. KFUM & K. Kr. 1,75.

KFUM og KFUKs HA-landsudvalg har nu udsendt ovennævnte småhefter som nr. 25 og 26 i rækken af kurser og pjecer til hjælp i foreningernes bibelarbejde. Den første henvender sig til de ganske unge, den sidste til de mere modne. I hver bibeltime gives indledning og tekstgennemgang efterfulgt af spørgsmål.

Det er prisværdigt, at der her gives en håndsrækning til arbejdet med kirkens hellige bog. Man glæder sig over, at modeteologien synes holdt ude her; men samtidig kunne man ønske en mere konkret tale om kirken. Der er megen sund pietisme i disse hefter, men den kan føre

til en individualisme, som i praksis ytrer sig ved, at M'er og K'er ikke er alt for flittige kirkegængere. Der må kunne sættes en tykkere streg under, at gudstjenesten med Herrens nærvær i ordet og sakramentet er den kraftkilde, hvorfra kristenlivets fællesskab udspringer. Anders Studsgård.

Den evangelisk-lutherske kirke	} KFUM & K. Kr. 0,75 pr.stk.
Den romersk-katolske kirke	
Den østlige ortodokse kirke	

Disse tre små pjecer på hver 8 sider i salmebogsformat er tænkt som orientering for unge om de tre kirkers vigtigste lærepunkter. De er alle skrevet af repræsentanter for de pågældende kirker og bearbejdet fra engelsk af pastor Hans Magle. I vor økumeniske tidsalder trænges der til almentilgængelig sober oplysning til fjernelse af mange grove misforståelser. Så må man håbe, at læserne af pjecerne tilskyndes til at skaffe sig mere viden andetsteds. Anders Studsgård.

KIRKEDAGENE I HADERSLEV 19-20/9

For deltagerne må disse kirkedage stå som et par dejlige dage med emnet "Den kristne glæde" i klarlys. Det var især fællesskabet i gudstjenesten, der bar disse dage.

Hvor er Haderslev domkirke dog en god ramme til kirkens funktioner! Den er jo som bygget til det mangeartede gudstjenesteliv, som praktiseredes her. Tidesangen lød overbevisende i det dejlige rum, hvilket også radio-lyttere kunne konstatere i en egnsradioudsendelse, hvori desuden indgik en samtale med provst Alshauge om kirkens åndelige rigdom. Processionsomgangen blev vel for første gang i århundreder brugt til formålet.

Tiden blev godt udnyttet - næsten for godt, for det kneb med at få de nødvendige pauser. Der blev holdt gode og dygtige foredrag, af hvilke Poul Exners bringes i dette nummer. Pladsen tillader desværre ikke referat af de øvrige foredrag. Kun skal det nævnes, at Th. Kühl talte levende og kraftigt om "Guds frygt - en stor vinding" - om den rette pietas, at professorinde Deckert på sin inciterende måde fortalte om kirkeåret i hverdagen, og at Percy Eriksen viste en del af sine dejlige

farvelysbilleder - hvor de billeder dog kunne sige, at vi har et alter!

Et særlig sønderjysk indslag var udflugten til Kollund, hvor Maria-døtrene tog vel imod os. Et par søstre fortalte os om Maria-vejen i livet, og alle deltagerne sang sammen med søstrene Non i deres lille kirkerum, "Lovsangen" kaldet.

Til kirkedagstraditionen hører også det afsluttende konvent. Desværre kom kun få af de indbudte 180 præster, men til gengæld adskillige indremissionærer. Efter V. Vestenaas solide oplæg "For menighedens skyld" (bliver bragt i næste nummer) var der en livlig, men broderlig samtale.

Anders Studsgård.

INDHOLDSFORTEGNELSE

7. årgang nr. 6 - Oktober 1964

Povl Dahl:	Ja eller nej?	89
B. Riisgaard:	KOMMENTAR I: Strukturudvalgets struktur	91
B. Riisgaard:	KOMMENTAR II: Tankevækkende perspektiv	92
C. B. Hansen:	Rettelse (med kirkepolitisk perspektiv)	93
Poul Exner:	"Glædens det evige bud"	93
Th. Kühl:	Nogle bemærkninger til Prøveritualbogen ..	97
Margit Deckert:	Forud for talen må være tavshed ..	99
Ved B. R.:	Efter en TV-udsendelse (E. Berggrav) ..	103
S. Mejndor:	PERISKOP: Tyskland	104
B. Riisgaard:	LÆST: Dialoger	108
B. Riisgaard:	LÆST: P.H. Jørgensen: Israels Sange ..	110
Anders Studsgård:	LÆST: 5 pjecer fra KFUM & K	111
Anders Studsgård:	Kirkedagene i Haderslev	112

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. REDAKTION: C.B. Hansen, Dråby pr. Ebeltoft; O. Lund Pallesen, Kgs. Lyngby; Poul Ulssdal, Vejle; S. Mejndor, Hyllested; B. Riisgaard, Rimsø pr. Voldby (ansvh.); desuden kreditforeningsfuldm. Preben Kunst, Århus. EKSPEDITION: Povl Dahl, Ålsø pr. Grenå, giro 8.81.42, telefon Ålsø (063) 3.16.08. Bladet kommer i mindst 8 årlige numre og koster 10 kr., for studerende dog 7,50 kr.